

2 Korid

Pol köp hain u Korid n̄bi b̄i kalip kalip kliñ r̄ka

¹ Yad Pol. God yip hag lö, Krais Jisas manö ud arep b̄i ap m̄dem, mam hon Dimodi aip aui m̄dul, kalöp God n̄bi b̄i n̄pe daun kub Korid m̄dpim gau abe, Akaia Propins aŋ aŋ gau gau magönjhälö m̄dpim gau abe, köp an̄bi kalip kliñ r̄kabin. ² Kalöp hagabin, yip aij göp u, Bapi God abe B̄i Kub Jisas Krais abe kalöp mög n̄njmil ud aij gilö, agamij m̄d aij gitmim.

Pol God n̄ip aij a ga

³ B̄i Kub hon Jisas Krais Nap n̄pe God n̄ip aij a gun. Bapi God n̄i pai n̄pe mög mög n̄njöm, ud aij göm, pör pör abad m̄d aij yabitl göp. * ⁴ Marö r̄mnap hanip auajip, n̄pe hanip abad m̄d aij göp u me, hon pen ado gun, n̄bi b̄i r̄mnap marö auajip, kalip u rö nöp ud aij gun abad m̄d aij gitnabun. ⁵ Krais pitg m̄dpun u me, n̄pe ilön uda rö hon u rö nöp ilön r̄mnap udpun. Pen Krais pitg m̄dpun u me, n̄pe hanip pör pör abad m̄d aij göp n̄njöm hon gasi halö m̄dpun. * ⁶ Kale m̄d aij gitmim gasi halö m̄dmim, am n̄pe aip pör pör m̄deinabim a göm, Krais Jisas n̄pe marö r̄mnap hanip n̄timidöp. Pen Krais n̄pe hanip abad m̄d aij göp rö, hon gasi halö m̄dpun u n̄njnabim u me, marö r̄mnap kalöp ueinab u, Krais hanip u

---

* **1:3:** Ro 15:5   * **1:5:** Sam 34:19

rö nöp abad m̄d aij ḡnab n̄ñjom m̄d aij gun a ḡimim, gas̄ halö m̄deinabim. ⁷ Gas̄ hon n̄ñbun u, kale Krais n̄ip arö gagnabim. Hol b̄i m̄ihau ilön udpul rö, kale u rö nöp ilön udnabim; pen God halip m̄ihöñ ud aij göp rö, kalöp u rö nöp ud aij göm abad m̄d aij gö, gas̄ halö m̄deinabim.

⁸ Pen añ mam b̄i n̄ñmim. Hol b̄i m̄ihau Esia Propins m̄dul, marö kub udul ułham yab̄ił m̄dailo. Kamiñ m̄daiul rö lagöp, hadö umnabul a ḡilo. * ⁹ Hadö umnig gabul a ḡilo. Pen ga adö aniñbu, hol gas̄ kub yab̄ił n̄ñm̄dul u me, hol ke klö m̄dpul a gul hagapul; God n̄ibi b̄i umbal gau gö urakpal u nöp halip abad m̄dö n̄ñjöl ḡi m̄dpul, a ḡipul. ¹⁰⁻¹¹ Halip böñ nöp al pak löl rö la u pen n̄ipe halip ud kamiñ yua u me, uri n̄ipe halip kauyan ud kamiñ yunig gab. Kale God n̄ip sabe göl ḡi m̄dpe, hainö gau abe n̄ipe u rö nöp halip ud kamiñ yunab a gul gas̄ halö m̄dpul. Anib u, n̄ibi b̄i iru nöp God n̄ip sabe göl ḡi m̄idlö, God n̄ipe n̄ñjom halip b̄i m̄ihau ud kamiñ yuö me, n̄ibi b̄i iru nöp halip ḡnab u n̄ñjom hib n̄ipe haglö adö arnab. *

Pol kalip am n̄ñaga, manö u haga

¹² M̄dmagö hol an dañ n̄ñbul, n̄ibi b̄i gau aip m̄dul nan n̄ihön n̄ihön ḡipul gau, God halip aip m̄dö n̄ñjöl ḡi, n̄ip gas̄ n̄ñjöl ḡi ḡipul. Hol manö n̄ñjö nöp hagul ḡi aij nöp ḡipul. Yad waiö hagabin, kalöp pör pör anib unbö rö nöp ḡipul. Pen n̄ibi b̄i gau gas̄ n̄ñbal rö gas̄ n̄ñjul anig gagul. God halip mög n̄ñjom ud aij göm gas̄

* **1:8:** Ap 19:23; 1Ko 15:32

* **1:10-11:** 2Di 4:18

ñö anig gipul. **13-14** Köp kalöp kaliñ rikmiden gau, manö ba gau rö hagem rikagmidin; amgö li nijmim, il u yijid nijmim a gem, waiö nöp rikpin. Miñi ke ke rö midpun u me, kale yip nijbim pen yip nij aij gagpim; pen yip aij göp u, yip nij aij gipe me, hainö Bi Kub hon Jisas ado gi aunab ñin u, ap magum gun, yad kalöp nijem miñ miñ ginabin; kale pen u rö nöp yip nijmim miñ miñ ginabim. * **15-16** Adö anibu nöp me, nöd Masedonia Propins aragnö ñin u, yad gasi ap nijem köl am nijnig ginabin a ginö. Yad Masedonia nibi bi kalip nijnig arnabin, pen nöd am kalöp nijem arnam, a ginö. Pen ado gi apem, Judia arniç, adan milö añi anibu nöp apem, kalöp kauyan nijöl gi ap padinam, a ginö. Anig ginö me, kale miñ miñ gümim yip pen gi ñimim nan magö rimnap ñibe nijöl gi, Judia arnam, a ginö.

* **17** Gası anibu rö nijem me, kalöp nöd manö biç yunö u pen hainö nagnö. Anig ginö u, yip pen hagnabim, “Bi milö u nip ke aij göp adö u hain göm, ‘Ginabin ginabin,’ a göm, manö nöp hagöm, hainö gagöp. Niþe yiharij bi manö niþg pak ajöp milö u,” a ginabim rö lop u pen, **18** God bi nijö yabiñ nöp hagöp u piç midpin rö u, yad gasi miþöp nijem kalöp hagagpin. **19** Yad, Sailas, Dimodi, hon kalöp God Ni niþe Jisas Krais manö hag niþno. Jisas Krais gasi miþöp midagöp. Niþe yau a göm, hainö wasö gagnab. Manö niþön niþön hagöp u, hagöp rö nöp ginab. * **20** God manö adö niþön niþön haga u, Jisas Krais apöm,

---

* **1:13-14:** 2Ko 5:12; Plp 2:16   * **1:15-16:** 1Ko 16:5-6   * **1:19:**
Ap 18:5

anıb unbö rö nöp magöñhalö göp. Hon nipe anig göp anibu niñbun u me, God nip sabe gun u, Jisas Krais hib nipe hagun, “Niñö” a gipun. Anig gipun u, God hib nipe u adö laj aran a gun anig gipun. *

21 God nipe nöp gö me, hon abe, kale abe Krais nip cig aij gun midpun. Nipe nöp me hanip “Nibi bi yad ke,” a göm, hag löm, **22** Ana nipe u hanip nö, apöm midmagö aŋ hon daŋ gon li midöp. Anib u hon niñbun, hon God nibi bi nipe ke midpun niñjom nipe haga haga rö nöp magöñhalö hanip niñab. *

23 Pen yad kale Korid kai midpim gau niñnit gainö u pen amem manö kub hagnö, kale ilön udmim rö llop niñem me, kalöp mög niñem me nagnö. God nipe midmagö yad aŋ daŋ niñöb yad piral hagagabin. **24** Pen manö yad u nöp hain göl a gem gasi u niñagpin. Kale ke Krais nip gasi niñbim u me, yad am kalöp hagnö, kale klö gitimim Krais nip niñ aij gitimim cig pidöñ gitimim miñ miñ göl gi mideinabim, a gem hagabin. *

2

1 Pen yad gasi ap niñem hagnö, “Kalip kauyan am niñem manö klö hagnö, kalip kauyan ilön udöl rö llop u, am niñagnam,” a ginö. * **2** Pen yad ginö kale ilön udeinabim u, an pen midöm yip geinab miñ miñ ginabin? Nibi bi anibu rö riñnap midageinaböl. **3** Anibu niñem me, kalöp köp kalit kliñ riñknö. Yad gasi niñnö, “Amjakem nibi bi gau niñem miñ miñ yabit gibenep pen

---

* **1:20:** Rep 3:14   * **1:22:** Ep 1:13-14; 2Ko 5:5   * **1:24:** 1Pi 5:3   * **2:1:** 1Ko 4:21

wasö, amjakem kalıp nı̄ñnö, yıp mıtjör yabıt gınım rö löt u me, yad aragnabin,” a gınö. Yad gası nı̄ñnö, “Yad ke mıtñ mıtñ gınabin u, kale abe mıtñ mıtñ gınabim,” a gınö. ⁴ Köp kalı kliñ rıknö anıbu, mıtmagö yad u ilön gö, gası mıtlo löl git, amgö nı̄ig ud git dö git yuöl git kalı kliñ rıknö. Kalöp marö kub gınım a gem rıkagnö; kalöp mıtmagö yabıt lıbin rö nı̄ñmim, a gem rıknö. *

Bı̄ nan naij ga u, uri nan naij ga anıbu arö gı̄mim nı̄p mıtmagö lı̄mim udımim

⁵ Pen yad gası nı̄ñbin bı̄ ap gö marö ga u, yıp gaga, kalöp nı̄bi bı̄ gau mıt dpim kalöp magöñhalö ga. ⁶ Pen kale magöñhalö rö nı̄p arö gitpe u, nı̄pe ilön udöm, git naij ga u hadö nı̄ñöb. Anıb u, mıtñi anı̄g gagmim; arö gitmim. ⁷ Mıtñi git naij ga anıbu arö gitmim, nı̄p manö hain hain hagmim. Nı̄hon gitnı̄g: nı̄p anı̄g gagpe, mög kub yabıt gö, böñ nöp ap lug paknım rö löt. ⁸ Anıb u, yad kalöp hagabin, nı̄p mam hon a gitmim mıtmagö lı̄bim u, nı̄p hagpe nı̄ñ aij gitnım. ⁹ Yad kalöp köp kalı kliñ rıknö u, manö yad u udımim, manö nı̄hon nı̄hon hagnabin magöñhalö hain gitmim gınabim aka gem köp kalı kliñ rıknö. ¹⁰ Pen nı̄bi bı̄ kale gau rı̄mnap git naij gınabol kale arö gınabim u, yad u rö nöp git naij gınabol anıbu arö gınabin. Pen yad git naij gınabol arö gınabin u, Krais yıp nı̄ñ mıtöp, a gem, kalöp nan a gem arö gınabin. ¹¹ Pen wasö u, Seden hanı̄p Krais nı̄bi bı̄ nı̄pe rı̄mnap gö, ap lug pakun rö löt. Seden pör, gınö ap lug paköl a göm nı̄ñöb u, nı̄ñbun. *

* **2:4:** Ap 20:31   * **2:11:** Luk 22:31

12 Pen Krais manö aij u Droas n̄bi b̄i kalip hag n̄nam a gem, Droas arainö, B̄i Kub yip adan hiökö, wög n̄pe u ram m̄nöj anibu ḡnam rö la u pen, * **13** mam yad Daidas Droas au ulhai n̄njagnö u me, yad gasi kub n̄njem, Droas n̄bi b̄i kalip, “Aui midaiim” a gem, Daidas n̄p n̄njnig Masedonia Propins aui aunö. *

14 Anib u, God göp rö n̄njem, n̄p aij yabił a ḡipin. Ni n̄pe Krais n̄p yuö, apöm Seden n̄p ud rała m̄igan n̄pe gau löm, hanip uda. N̄pe hanip udöm, ami b̄i kub rö hanip uł gi arö n̄njöl gi, n̄bi b̄i ke ke gau hanip n̄njöm Krais manö aij n̄pe hałin aij yabił rö n̄njbal. **15-16** Krais mab hałin aij aeup ud God n̄p lau sabe gi ñöb u rö, hon midpun. N̄bi b̄i Krais kalip ud kamij yuab gau hałin anibu n̄njöm hałin aij unbö ke n̄njlö, kalip kamij middep magö u ñöb. Pen n̄bi b̄i Krais n̄p arö ḡipal gau, hałin ańt anibu nöp n̄njöm wip hałin naij u a gitlö, kalip umeb magö u ñöb. Pen n̄bi b̄i an wög anibu ḡinim rö lüp? * **17** N̄bi b̄i iru nöp mani nan gau iru nöp udun a göm, God Manö aij n̄pe u hag ajpal. Pen hon unbö rö gagpun. God n̄pe hanip hag li yuöm n̄iñ midö n̄njöl gi, hon Krais n̄bi b̄i n̄pe midun manö n̄njö yabił nöp hagun a gun, God Manö aij n̄pe u kabö göl nöp hag n̄ibun.

3

1 Pen manö kalip kliñ r̄kabin anibi, “Yad köp kalip kliñ r̄knö, hanip ud aij göl,” a gem,

---

* **2:12:** Ap 14:27; 1Ko 16:9   * **2:13:** Ap 20:1   * **2:15-16:** Luk 2:34; 2Ko 3:5-6

rı̄kagabin. Hon nı̄bi bı̄ yı̄harı̄n rö mı̄dun, hanı̄p udımim, a gun, nı̄bi bı̄ kale nı̄ñbım rı̄mnap kalı̄p hagno, köp rı̄mnap kalı̄ klı̄ñ rı̄k nı̄lö, hon dap kalöp nı̄no nı̄ñmim, hanı̄p udagnabim. Pen kale, “Bı̄ gai i kalı̄p udımim,” a gı̄mim, köp rı̄mnap kalı̄ klı̄ñ rı̄k nı̄be, hon dam nı̄bi bı̄ rı̄mnap kalı̄p nı̄agnabun. * ² Pen köp mı̄dmagö aŋ hon daŋ kalı̄ klı̄ñ rı̄k mı̄döp rö me, kale nı̄bi bı̄ mı̄dpim. Gasi hon nı̄ñbun u, kalöp manö hag nı̄no nı̄ñmim udpim u me, nı̄bi bı̄ gau kalöp nı̄ñöm, hon bı̄ aigale bı̄ rö mı̄dpun u nı̄ñnaböl. * ³ Pen hon Krais nı̄p wög gı̄no, Krais nı̄pe ke köp anı̄bi kalı̄ klı̄ñ rı̄köm hanı̄p nı̄a. Yı̄g nan kalı̄ klı̄ñ rı̄kep udöm rı̄kpal rö wasö; kabö adö u kalı̄ klı̄ñ rı̄kpal rö wasö. God pör kamı̄n mı̄döp Ana nı̄pe u Krais manö aij nı̄pe u nı̄bi bı̄ mı̄dmagö aŋ kale daŋ rı̄köp. *

⁴ Yad manö hagabin anı̄bi, God nı̄hön nı̄hön hagöp u Krais magöñhalö anı̄b unbö rö nöp gı̄nab, a gem hagabin. ⁵ Hon nı̄ñbun, hon klö hon ke gı̄no wög aij arnı̄m rö lagöp; God nöp me hanı̄p gı̄ nö nı̄ñjöl gı̄, gı̄no wög aij arnab. ⁶ God nı̄pe nöp gö, hon wög gı̄ nı̄eb bı̄ nı̄pe mı̄dun, God Manö hain nı̄bö hag löp u, damun nı̄bi bı̄ gau kalı̄p hag nı̄bun. God Manö hain nı̄bö hag löp anı̄bu, lo manö u rö wasö; manö hain nı̄bö hag löp u, God Ana nı̄ob. Lo manö gö, nı̄bi bı̄ umnaböl; pen God Ana gö, nı̄bi bı̄ kamı̄n mı̄deinaböl. *

⁷ Lo manö anı̄bu, God kabö hałai bad adö u

---

* **3:1:** 2Ko 5:12; Ap 18:27   * **3:2:** 1Ko 9:2   * **3:3:** Eks 24:12;
Jer 31:33; Esi 36:26-27   * **3:6:** Jer 31:31; 1Ko 11:25; Jon 6:63

kalıñ kliñ rıkö, Mosıs dauö nıñjöl git, mailö kub yabiñ ga. Mailö kub anıbu Mosıs mulu maj mıgan nıpe mailö gımidöp. Mıdö mıdö mailö kub anıbu hadö ur gaia pen Isrel nıbi bı Mosıs mulu maj mıgan nıpe nıñjöl rö laga. Lo manö umeb magö dawa u pen mailö kub yabiñ halö aua. * 8 Pen God Ana wög nıpe gab u mailö aij unbö ke halö mıdöp. 9 Manö kub hagep lo manö u mailö halö aua rö, hon God amgö ilö adö nıpe u nıbi bı kamıñ aij rö lep manö aij anıbu mailö halö unbö ke yabiñ aua. * 10 Mailö aij unbö ke uri hadö auub u me, lo manö nöd mailö halö aua u uri mailö gagöp. 11 Lo manö u pör mıdagöm ur gıñig gaia pen mailö halö aua; anıb u me, manö aij u pör pör mıdöm ur gagnab u mailö aij unbö ke halö mıdöp.

12 Anıb u, hon gası halö mıdun, ana udagun, klö gun Krais manö aij u waiö hag nıbüñ. 13 Mosıs ga rö gagun. Nıpe lo manö u damöm, mulu majmañ nıpe u mailö kub yabiñ ga, pen mıdö mıdö mailö kub ga anıbu pro gö auö nıñjöl git, Mosıs nıpe nıbi bı gau pro gajıp anıbu nıñagöl a göm, usajıl bad ap udöm, mulu majmañ nıpe u pału ga. * 14-15 Pen gası kale nıñ aij gagla. Nıhön gıñig: usajıl bad rö gası kale wam wam göm mıdeia u me, God nöd hadame nöp manö nıñjö hag lep haga manö u amgö lı nıñla u pen manö lı u nıñagla. Mıñi u rö nöp kale lo manö anıbu amgö lı nıñbal pen nan usajıl bad rö gası kale wam wam gö, manö lı nıñagpal. Nan usajıl bad rö gası kale wam wam göp u, Krais nıpe nöp ud ke gau yunım rö

---

* 3:7: Eks 34:29   * 3:9: Dud 27:26; Ro 1:17   * 3:13: Eks 34:33

löp. ¹⁶ Pen n̄ibi b̄i B̄i Kub u n̄ip aunaböl u, n̄ipe usaj̄l bad gas̄ kale pału göm m̄döp u, ud wał ḡi yuöm, gas̄ kale p̄iral hiłkö, n̄ıñaböl. * ¹⁷ B̄i Kub hagabin u, Ana u me. Ana n̄ipe hon aip m̄ideinab u, nan n̄ihön n̄ihön göm han̄ip b̄i naḡiman rö l̄ın̄im u, n̄ipe pa jö ḡi ke gau yuöm han̄ip ud as̄ık yunab. * ¹⁸ Pen mulu majman̄ hon u pału ḡi pi gun m̄dagpun rö, hon magöñhalö B̄i Kub mailö aij n̄ipe u waiö n̄ıñbun. N̄ipe gö, hon magöñhalö n̄ipe ke mailö aij halö m̄döp rö l̄ınabun. Magö añi nöp n̄ipe m̄döp rö lagnabun; pen ñ̄in añi añi n̄ipe pör nöp han̄ip ḡi ḡi gö, hon mailö aij n̄ipe m̄döp rö l̄ınabun. B̄i Kub anıg gab u Ana u me.

4

M̄inöj ud rin cög ḡipal rö u, hon n̄ibi b̄i m̄idpun

¹ God han̄ip mög n̄ıñjom udöm, wög anıbi hag lö ḡipun u me, hon gas̄ iru n̄ıñagpun. ² Pi göm ḡipal adö u abe, nable gö n̄ıñöl ḡi ḡipal adö u abe hon gagpun. N̄ibi b̄i gau kalıp manö p̄iral hagagpun. Hon God Manö hag ñ̄inig gabun u, manö hon r̄ımnap halö hagun hag ñ̄agpun. Nan n̄ihön n̄ihön ḡipun gau p̄iral adö u gagpun. God Manö aij n̄ipe u kabö göl nöp waiö hag ñ̄ibun. Anıg ḡino, n̄ibi b̄i gau han̄ip n̄ıñjom, m̄idmagö ań kale dań n̄ıñaböl, hon God amgö ilö adö n̄ipe u b̄i aigale b̄i rö m̄idpun. * ³ N̄ibi b̄i umaböl gau nöp, manö aij waiö hag ñ̄ibun u n̄ıñjom, usaj̄l bad rö manö aij adö m̄döp n̄ıñjom n̄ıñagun a ḡipal. ⁴ Kale n̄ıñagpal u, Seden ram m̄inöj ił i god rö

---

* ^{3:16:} Eks 34:34   * ^{3:17:} Jon 8:36; Ro 8:2   * ^{4:2:} 2Ko 2:17;
1De 2:5

mıdöp u, gası kale wam wam gö, Krais manö aij mailö halö mıdöp manö u nıñagpal. God nıpe mıdöp rö, Krais u rö nöp mıdöp u nıñagpal. *

⁵ Pen manö hag nıbun u, hon bı aigale bı rö mıdpun manö u hag nıagpun; Jisas Krais nıpe nöp Bı Kub mıdöp nıñöm Jisas wög nıp gun, wög git neb bı kale mıdpun a gun, manö aij kalöp hag nıbun. ⁶ God nöd “Sıbön aŋ yan mailö gaŋ,” a ga. God aňi anıbu nöp mailö nıpe mıdmagö aŋ hon daŋ nı lab. Anıb u, God mailö aij nıpe u Krais mulu majmaŋ mailö gab u hadö nıñbun. *

⁷ Minönü ud rin cög git libal rö u, hon nıbi bı mıdpun. Pen God nıpe nan aij unbö ke anıbi hanıp aŋ daŋ l öp. Anıb u nıñbun, klö hon ke wasö; God klö nıpe ke nö udun anıg göl mıdpun u nıñbun. * ⁸ Hanıp böŋ böŋ rıdık gitpal u pen hon pak gulu git arbun. Gası iru nıñbun u pen gası halö mıdpun. * ⁹ Hanıp yu git yubal u pen mam hon pör aip mıdöp. Hanıp yıharıŋ gabi pakpal umagpun. ¹⁰ Jisas nıp paköm al pak la rö, hanıp u rö nöp paköm al paknıg gitlö bıslam mıdpun. Pen anıg gö, nıbi bı gau haň roman hon nıñöm, Jisas kamıň mıdöp u waiö nıñnaböl. * ¹¹ Hon kamıň mıdpun u, Jisas nıp nıŋ udpal, a göm, hanıp pör pör nöp al pak lıňıg gaböl. Pen gaböl anıbu, nıbi bı gau haň roman hon nıñöm Jisas kamıň mıdep magö nıpe u nıñöl a göm, God kalıp arö gö anıg gaböl. * ¹² Hon pör pör umun rö l öp u pen hon anıg gitno, kale kamıň mıdmim rö l öp.

---

* **4:4:** Ep 2:2; Kol 1:15; Hib 1:3   * **4:6:** Jen 1:3; Ais 9:2; 2Ko 3:18   * **4:7:** 2Ko 5:1   * **4:8:** 2Ko 1:8; 7:5   * **4:10:** 1Ko 15:31

* **4:11:** Ro 8:36

13 God Manö u bì ap kalì kliñ riköm haga, “God nìp nìŋ udpin u me, anìg hagpin,” a ga. Anìb u rö, hon u rö nöp God nìp nìŋ udpin u me, manö hagpun. * **14** Hon nìŋbun, God gö Bì Kub Jisas kauyaŋ uraka rö, hanìp u rö nöp gö urakno, hanìp abe kalöp abe dam Jisas mìdöp au lìnab. * **15** Nan hagabin anìb i magöŋhalö kalöp nan a gem hagabin. Anìg gìno, ñìn añi añi God nìpe nìbi bì gau gau iru nöp ud aij göm abad mìdö, kale God nìp aij a göl gì gìlō nìŋjöl gì, hib nìpe u i adö laŋ ap rannab.

God nìp nìŋ udun gasi halö mìdpun

16 Anìb u, hon gasi halö mìdpun. Hañ roman ñìn ma hon hainö gì lugnìm rö l öp u pen God hanìp pör pör ana aŋ hon dan klö ñö nìŋjöl gì kamìŋ mìdpun. * **17** Marö pro udpun anìb gau nan kub wasö; yihariŋ magö ulep ap nöp udpun. Pen marö anìb gau udun, am Krais aip mìdun pör nöp pör nöp mailö aij kub yabìl gau mìd aij gìnabun. * **18** Mìnöŋ naböŋ adö il i mìdun, nan amgö magö nìŋeb gau gasi iru nìŋagpun; nan adö laŋ au amgö magö nìŋagep gasi nìŋbun. Nan amgö magö nìŋeb gau magö ulep nöp mìdeinab; nan amgö magö nìŋagep gau pör nöp pör nöp mìdeinab. *

5

1 Hañ roman hon mìni mìdöp ñìn aŋ i, ram bada bad rö mìdöp. Pen ram bada anìbu ud wał

---

* **4:13:** Sam 116:10   * **4:14:** 1Ko 6:14   * **4:16:** Ep 3:16

* **4:17:** Ro 8:17-18   * **4:18:** Kol 1:16

gılıö aka asöl gö, God nipe hanıp ram hain nibö ap ram mınöŋ nipe kumi kabö adö laŋ au git lö mideinabun. Ram anıbu bı ram gitpal rö wasö; God nipe ke git lö, pör nöp pör nöp mideinab. *

² Ram hain nibö anıbu yitjed uduń wałij rö rol gun, a git gası nıňjöl gun abad midpun. * ³ Nihön gitnig: God nipe hanıp wałij rö rol git neinab u, magö nöp midageinabun. ⁴ Mıni ram bada anıbi midun, marö gö nıňjöl git ake gabun. Pen arö gun, magö nöp midaiun a git gası u nıňjagpun; kumi kabö adö laŋ midep hañ romanı u uduń a git gası u nıňjbun. Hañ romanı kaminı midep u apom, hañ romanı umeb nöd nibö u böŋ nöp nıňj haknab, a git gası u nıňjbun. ⁵ God gası nipe ke nıňjom, hañ romanı hain nibö nınam a göm, Ana nipe u nöp yuö apom hanıp aip midöp u me, God nipe haga rö nöp gitnab u nıň aij gitpun.

⁶ Anıb u me, hon pör pör gası halö midpun. Pen hañ romanı anıb i halö midpun nıń an i, Bi Kub ram nipe kumi kabö adö laŋ au midagpun. * ⁷ Bi Kub nıp gası nıňjöl git ajpun u pen amgö nıňjagpun. ⁸ Hon gası halö midpun. Hañ romanı hon i arö gun, am Bi Kub aip ram mınöŋ nipe kumi kabö adö laŋ au midaiun, a git gası u nıňjbun. *

⁹ Anıb u, ram mınöŋ hon aui hañ romanı mideinabun aka arö gun Bi Kub ram nipe am mideinabun u, nıp aij gitnab adö u nöp gun, a git gası u nıňjbun. * ¹⁰ Nihön gitnig: hon magöñhalö am Krais amgö ilö adö nipe au midno, mıni hañ

---

* **5:1:** 2Ko 4:7   * **5:2:** Ro 8:23   * **5:6:** Hib 11:13-16   * **5:8:**
Plp 1:23   * **5:9:** Kol 1:10; 1De 4:1

romaŋ halö m̄dun n̄hön n̄hön ḡpun, aij ḡpun aka aigöl ḡ rö ḡpun u n̄n̄jom, pen an̄bu rö n̄n̄ab. *

¹¹ Bi Kub n̄pe Bi p̄n̄in̄i gep m̄döp u n̄n̄un, klö gun, n̄bi bi gau n̄p n̄n̄ udöl a gun, kalip manö aij n̄pe hag n̄n̄bun. Hon bi aigale bi rö m̄dpun u, God n̄n̄ aij göp; kale u rö nöp, hon bi aigale bi rö m̄dpun u abe n̄n̄mim rö löp. ¹² Manö kalı kliñ r̄kabin an̄bi, hon bi aij han̄p udmim manö u rö, kalöp hagagabin. Manö kalı kliñ r̄kabin an̄bi n̄n̄mim, han̄p nan a ḡmim gasi n̄n̄mim m̄n̄ m̄n̄ ḡmim, a gem kalı kliñ r̄kabin. An̄g ḡnö, n̄bi bi m̄dmagö aŋ daŋ wasö, hañ romaŋ höŋ adö u nöp n̄hön rö m̄döp u gasi n̄n̄bal gau, kalip manö pen hagmim a gem manö an̄bu kalı kliñ r̄kabin. ¹³ Pen manö hagabun i, kale r̄imnap hagnabim, hauł alö manö an̄bu hagab, a ḡnabim. Pen kale an̄g rö hageinabim u, Pol bi gau God hib n̄pe haglö adö aran̄ a göm an̄g hagaböl, a ḡmim gasi u n̄n̄mim. Pen bi hauł wasö, bi gasi m̄döp rö hagaböl u, a geinabim u, Pol bi gau manö hagaböl u han̄p nan a göm hagaböl a ḡmim, manö hon n̄n̄ udmim. ¹⁴ Krais n̄pe bi aňi yabit u n̄bi bi magöñhalö nan a göm uma rö, hon n̄bi bi magöñhalö aip umno, a gun n̄n̄bun. Krais han̄p n̄bi bi magöñhalö m̄dmagö löp u n̄n̄un, gasi hon adö u ke n̄n̄un gagpun. ¹⁵ Krais n̄bi bi magöñhalö nan a göm uma. An̄b u, m̄ni r̄köl hainö, han̄p ke aij ḡnab adö u n̄n̄un gagun; Bi Kub han̄p nan a göm umöm kauyaŋ uraka u n̄p aij ḡnab adö u nöp gun. *

---

* **5:10:** Ekl 12:14   * **5:15:** Ro 14:7-8

16 N̄ibi b̄i m̄nöñ naböñ ił i n̄ibö gau n̄iñbal rö nöp n̄iñun, “N̄ibi b̄i gau aij, n̄ibi b̄i gau naij,” a gun n̄iñagpun. Krais n̄ip nöd gası̄piral adö anı̄bu rö nöp n̄iñno u pen uri n̄ip adö anı̄bu rö n̄iñagpun. **17** N̄ibi b̄i Krais n̄ip cı̄g gı̄pal gau, God gö kamıñ gı̄sön n̄ibö adö u m̄ıdpal. Nan nöd n̄ibö u p̄ı̄s gö, nöd m̄ıdm̄ıdal rö m̄ıdagpal; nan gı̄sön n̄ibö hadö auub. * **18** Hon kamıñ gı̄sön n̄ibö m̄ıdpun anı̄bu, God n̄ipe nöp gö m̄ıdpun. Nöd n̄ibi b̄i al n̄iñeb n̄ipe m̄ıdaino u pen hainö Krais n̄ip yuö apöm, hanı̄p ud God aip j̄ım ñöllöm, n̄ibi b̄i r̄ı̄mnap halö God aip j̄ım ñöll m̄ıdaiöl, a göm, hanı̄p wög anı̄bu hag la. * **19** Krais kalıp nan a göm uma u me, God n̄ibi b̄i gau magöñhalö nan si nan naij gı̄pal gau n̄iñem arö gı̄nö, yad aip j̄ım ñöll m̄ıdaiöl, a göm ga. Pen God n̄ipe hanı̄p manö aij anı̄bu ñöm, n̄ibi b̄i gau magöñhalö hag ñiñim a göm, hanı̄p n̄ibi b̄i wög gep n̄ipe hag l öp. * **20** Hon me, Krais b̄i aŋ n̄ibö n̄ipe m̄ıdun, God manö aij hagöp u udun n̄ibi b̄i gau kalıp hag ñiñim. Krais b̄i n̄ipe m̄ıdpun u me, kalöp hagabun, Krais manö aij u n̄iñ.udmim, yau a gı̄pe, God kalöp ud aij göm n̄ip aip ud j̄ım ñiñab. **21** Krais nan si nan naij ap gaga pen God nan si nan naij hon magöñhalö Krais n̄ip ña. God ga anı̄bu, hon Krais aip m̄ıdun, God kamıñ aij m̄ıdep magö n̄ipe u halö udnabun a göm ga. *

6

1 Hon God aip j̄ım ñöll wög gı̄pun rö, kalöp manö

---

* **5:17:** Ro 8:1; Gal 6:15   * **5:18:** Ro 5:10   * **5:19:** Ro 3:23-25

* **5:21:** Hib 4:15

klö ḡi hagun hagabun, God kalöp mög n̄iñöm ud
 aij göp u, arö gagmim. ² God n̄ipe hagöp,
 “Manö ne n̄iñnam a gem m̄idainö ñ̄in u,
 ȳip hag n̄iñaina n̄iñnö.

Nöp ud kamıñ yunam a gainö ñ̄in u,
 nöp ḡi ñ̄inö,” a ga.

Pen n̄iñim! M̄iñi ñ̄in i nöp God n̄ibi b̄i gau manö
 n̄iñnam a göm m̄idöp. M̄iñi ñ̄in i nöp God n̄ibi b̄i
 gau kalıp ud asık yuö, kamıñ arnaböl. *

³ God n̄ip wög ḡipun u ar aij ḡinim, a gun,
 n̄iñ aij gun ḡipun. N̄ibi b̄i r̄imnap hanıp n̄iñöm,
 gası r̄imnap auö, ap lug paknaböl adö u gagpun.

⁴ Pen n̄ihön n̄ihön ḡipun u, God n̄ip wög gabun
 u n̄iñöl, a gun, nagı aij adö u nöp ḡipun. Anıb
 u, God n̄ip wög gun bıslam m̄idun arö gagpun.
 M̄iñör n̄ihön n̄ihön gö, ułham m̄idpun a gun gası
 anıbu n̄iñagpun. ⁵ Hanıp ñ̄in r̄imnap m̄iñu magö
 pakpal; ñ̄in r̄imnap nagı lıbal; ñ̄in r̄imnap ram
 m̄iñöñ ap b̄i uraköm polisman aip aka ami b̄i aip
 pen pen göm söl hanıp aŋ au abe al pak lıbal;
 ñ̄in r̄imnap wög ḡi dam dam ake lagpun; ñ̄in
 r̄imnap han aij gagpun; ñ̄in r̄imnap k̄yö hanbun.

* ⁶ Pen gası aij nöp n̄iñun, n̄iñ aij gun, n̄ibi
 b̄i kalıp n̄iñno, hon mulu lugö wasö, kalıp ud
 aij ḡipun. Hon aige göl gun anıg ḡipun? Ana
 Uł hanıp aŋ danj m̄idöp u me, n̄ibi b̄i m̄idmagö
 yabił lıbun; * ⁷ God hanıp klö n̄ipe ñö, Krais
 manö aij u kabö göl nöp hagpun; ḡi aij gep u
 hałauñ gasał hon rö ñ̄imago yıjıg abe ñ̄imago
 sıdagö abe m̄idöp. ⁸ N̄ibi b̄i r̄imnap hib hon

---

* ^{6:2:} Ais 49:8   * ^{6:5:} 2Ko 11:23-27   * ^{6:6:} 1Di 4:12

haglö adö aröp; n̄ibi b̄i r̄imnap hib hon udlö yagol lugöp. R̄imnap hanıp manö aij hagpal; r̄imnap hanıp manö naij hagpal. Hon b̄i piral hagep a ḡi gası n̄ıŋbal u pen hon manö n̄ıŋö nöp hagpun; ⁹ hon n̄ibi b̄i hib m̄ıdagöp yabit a ḡi gası n̄ıŋbal u pen hib hon n̄ıŋbal; hadö umbun rö löp u pen kamıñ m̄ıdpun. Hanıp m̄ıñu magö pakpal u pen umagpun; * ¹⁰ m̄ıñör kub göp u pen m̄ıñ m̄ıñ göl ḡi m̄ıdpun; b̄i mög gep rö m̄ıdpun u pen wög hon ḡipun adö u n̄ibi b̄i iru nöp n̄ibi b̄i gep rö m̄ıdpal; nan m̄ıdagöp rö m̄ıdpun u pen magöñhalö udpun.

¹¹ Korid n̄ibi b̄i gau, kalöp manö pi gun hagagabun, waiö yabit hagabun; kalöp m̄ıdmagö l̄ibun. ¹² Hon kalöp m̄ıdmagö l̄imidun u, uri u rö nöp anıg göl nöp ḡipun pen kale hanıp m̄ıdmagö l̄imidim nagı adö u pen dam gai yubim. ¹³ Kalöp n̄i pai yad rö lö me hagabin: hon kalöp m̄ıdmagö l̄ibun rö, kale u rö nöp hon m̄ıdmagö l̄imim. *

N̄ibi b̄i Krais n̄ip n̄ıŋ udagpal gau aip j̄ım ñagmim

¹⁴ Kale n̄ibi b̄i Krais n̄ip n̄ıŋ udagpal gau aip j̄ım ñagmim. N̄ibi b̄i ḡi aij ḡipal gau, aige göl göm n̄ibi b̄i ḡi aij gagpal gau aip j̄ım n̄öl ḡılıö arö aij ḡinab? N̄ibi b̄i mailö m̄ıdpal gau, aige göl göm n̄ibi b̄i s̄ibön yaŋ m̄ıdpal gau aip j̄ım n̄öl ḡılıö arö aij ḡinab? * ¹⁵ Krais aip k̄ıjaki aip manö hag adö añt lagnabil. N̄ibi b̄i Krais n̄ip n̄ıŋ udpal gau, n̄ibi b̄i Krais n̄ip n̄ıŋ udagpal gau aip u rö nöp gası adö añt n̄ıŋagnabol. ¹⁶ God kamıñ u, hon sabe gep ram n̄ipe m̄ıdpun. God n̄ipe haga,

---

* **6:9:** 2Ko 4:10   * **6:13:** 1Ko 4:14   * **6:14:** Ep 5:11; 2Sa 7:14;
Jer 31:9

“Yad aŋ kalıp gau m̄dem,
 God kale u m̄dnö,
 kale pen n̄bi b̄i yad
 m̄deinabol,” a ga.

Pen God sabe gep ram aip, nan ȳharıñ sabé ḡpal
 nan piral gau aip, manö ap hag adö añt löm ḡlö
 arn̄im rö lagöp. *

17 An̄b u, B̄i Kub n̄pe haga,
 “Kalıp arö ḡmim,
 kale ke m̄daimim.

Nan ȳp asıñ la gau u† ma†i gageinabim u,
 kalöp udnabin. *

18 Nap kale m̄dnö,
 kale ñ† pai yad m̄deinabim.

Yad B̄i Kub unbö ke, b̄i gep yabı† u,
 an̄g hagabin,” a ga.

7

1 M̄daimam aij yad gau. God hanıp manö aij
 manö n̄ñö an̄bu hagöp rö, nan si nan naij ḡpun
 gau hañ roman̄ hon abe gası r̄m̄d hon abe ḡi naij
 göp u, nan asıñ böñ nöp arö gun, God n̄p p̄iññ
 gun, pör pör nöp ḡi aij nöp ḡi m̄daiun.

Pol miñ miñ ga

2 Kale hanıp ud m̄dmagö l̄imim. Hon n̄bi
 b̄i kalöp ap manö piral hagun, ḡi naij gun,
 halöwälö gun gagno. **3** Yad kalöp hag pro
 ḡinig hagagabin. Nöd kalöp hagnö rö, hon
 kalöp m̄dmagö yabı† l̄ibun; kalöp aip kamıñ
 m̄deinabun aka umnabun u, kalöp m̄dmagö lun
 j̄m ñöl nöp m̄deinabun. **4** Kalöp gası ke n̄bö

---

* **6:16:** 1Ko 3:16; Lep 26:12   * **6:17:** Ais 52:11; Rep 18:4

r̄imnap n̄iŋagpin, aij göp nöp n̄iŋöl gi m̄dpin. Yad kalöp gası n̄iŋem, n̄iŋi lem gası halö m̄dpin. Hanıp marö yabıł gab u pen yad miñ miñ göl gi m̄dpin.

⁵ Pen hon Masedonia Propins apjakno n̄in u, magö apake lun ȳharıñ m̄dagaino. M̄iñör ke ke iru yabił m̄dö, hanıp pen pen ḡlö, gası iru yabił n̄iŋno. * ⁶ Pen God n̄ibi bi mög n̄iŋbal gau ud aij göp u, Daidas n̄ip yuö auö, hanıp ud aij ga. ⁷ Daidas n̄ipe aui apöm, kale n̄ihön n̄ihön ḡimim n̄ip ud aij ḡipe manö adö u hagöm; ȳip gası n̄iŋ aij gaibe manö adö u hagöm; kale yad aip gası adö añi nöp n̄iŋagaino u kale mög gaia manö adö u hagöm; kale yad aip kauyan j̄im n̄öl m̄daiun, a gası n̄iŋaibe manö adö u hagöm; ȳip manö anıbu haga n̄iŋem yad aij yabił ga.

⁸ Köp kalı kliñ r̄iknö u n̄iŋbe, kalöp mög yabił ga u yad magö ap gası kub n̄iŋnö; pen uri yad gası kub n̄iŋagpin. Manö klö hagem köp kalı kliñ r̄ik yunö anıbu, kale n̄iŋbe, mög ga u pen u ȳharıñ magö ulep magö ap nöp ga. * ⁹ Hainö me, an hon i nagı naij adö u gagun, a ḡimim mög n̄iŋmim arö ḡipe u, yad miñ miñ ḡipin. Kalöp mög ga anıbu, God ḡinam a göm n̄iŋa rö nöp kalöp gi aij ga u me, köp kalı kliñ r̄iknö anıbu, aij nöp r̄iknö. ¹⁰ N̄ibi bi God n̄ip gası n̄iŋöm, nan si nan naij ḡipal u n̄ihön ḡinig anıg ḡipun a göm, nagı naij ḡipal adö u arö ḡlö, God kalıp ud kamıñ yunab u aij göp. Pen n̄ibi bi God n̄ip gası n̄iŋagöm, ȳharıñ nöp nan dui ḡipin u n̄ihön ḡinig anıg ḡipin a ḡinabol u,

---

* **7:5:** 2Ko 2:13   * **7:8:** 2Ko 2:4

umöm God nıp aragnaböl. * ¹¹ Pen kale nan si nan naij gipim u nihön gınig anig gitpun a gitpe anibu, God gaia, gasi niŋ aij gitmim gitpe. Kale klo giminim, aŋ hon i git naij gagpun niŋlan a gitpe. Kale pitniŋ gitmim, kal gitmim, bi aŋ kale au git naij ga bi anibu nıp gasi ŋun a gitpe. Klo gitmim, midmagö yabit libe u, hon niŋbun kale nan anibu git naij gagpim. ¹² Kalöp köp nöd kali klin rik yunö u, bi nan si nan naij ga u aka bi nıp git naij ga u gasi niŋem kali klin rikagnö. Kalöp niŋbi bi nöp gasi niŋem, God niŋ midö niŋöl git, kale hanip midmagö libim u kale ke niŋ aij ginabim, a gem, köp kali klin riknö. ¹³ Pen kale köp anibu niŋmim, hanip ud aij yabit gitpim u me, hon miň miň gun gasi halö midpun.

Pen Daidas kalöp am niŋöm apöm aiud udöm miň miň gaia u niŋun, hon u rö nöp miň miň gitpun. Daidas nıp ud aij gitpe u, miňi nipe niňi lom mid aij göp. ¹⁴ Daidas nıp nöd, aň mam Korid gau nöp ud aij ginaböl a ginö rö nöp gitpe u me, yad nable gagöp. Manö kalöp hagpin gau pör niŋö nöp hagpin rö, manö Daidas nıp hagnö u, rapin hagnö u pen u rö nöp niŋö yabit nöp hagnö. ¹⁵ Pen Daidas apjaköm kalöp manö hago, kale pa git git gol git, manö nipe u udmim, nıp ud aij gitpe u gasi niŋöm, nipe kalöp midmagö yabit löp. ¹⁶ Pen yad miňi niŋ aij gitpin, kale adö ap ke gagnabim; git aij nöp ginabim u me, yad miň miň yabit gitpin.

8

---

* ^{7:10:} Mad 27:3-5; Hib 12:16-17

Masedonia n̄ibi b̄i mani kub n̄ila

¹ Pen añ mam b̄i. N̄ibi b̄i Krais p̄ig m̄dpal Masedonia Propins r̄igoj gau, God n̄ipe kalip mög n̄njom ud aij yabił göp. * ² Mani kale m̄dagö, ułham m̄deila u pen kale m̄ñ m̄ñ göl ḡi mani kale God n̄ip ñeb halowalö n̄ila. ³ Yad ke n̄njbin, mani kale iru m̄dageia u pen mani kale ñeb aij u nöp ñagla; kale kub yabił rö n̄ila. Gası kale ke n̄njom, ⁴ hanip manö klö hagöm hagla, n̄ibi b̄i Krais lau adö m̄dpal gau kiyö kub lö ȳharin m̄dpal gau kalip mani ñun a ḡila. ⁵ Pen göl a ḡino rö gagla. Kale gası n̄nla, “B̄i Kub n̄ibi b̄i n̄ipe m̄dpun u me, hanip wög n̄hon ñinab u ḡinabun,” a ḡila. Anig hagöm, B̄i Kub n̄ip wög göl ḡi, God n̄ip aij ga u rö hanip wög r̄imnap ḡi ñimim a ḡino u, kale anib unbö rö nöp ḡila. ⁶ Pen Daidas n̄ipe nöd am kalöp hagö, wög aij anibu il ḡimim ḡinig gaibe rö, n̄ip hagpin, “Am Korid n̄ibi b̄i gau aip m̄daimön, kale n̄ibi b̄i gau m̄dmagö lep wög aij ḡinig ḡipal anibu, ne ḡi ñimön böj nöp ḡilañ,” a ḡipin. ⁷ Kale me, Krais n̄ip n̄ij ud p̄idöñ ḡipim; manö aij n̄ipe u n̄ij aij ḡipim; manö il u n̄ij aij ḡipim; klö yabił ḡipim; hanip m̄dmagö l̄ibim. Anib u me, m̄ñi mani n̄ibi b̄i gau ñinig gabim u, wög anibu u rö nöp ḡi aij yabił ḡimim.

^{*} ⁸ Pen yad manö klö hagem anig ḡimim hagagabin. Yad ȳharin manö hain hain hagabin. Anib u, n̄ibi b̄i r̄imnap hanip m̄dmagö l̄ibal u, kale u rö nöp hanip m̄dmagö l̄ibal aka wasö u n̄ij aij ḡinabin. ⁹ B̄i Kub hon Jisas Krais hanip

---

* **8:1:** Ro 15:26; 2Ko 9:1-2   * **8:7:** 1Ko 16:1-2

mög n̄ñöm ud aij ga rö n̄ñbim; n̄pe ram n̄pe au m̄döm, nan ap ułep gaga me. M̄d aij yabił gaia u pen kalöp nan a göm, magöñhalö m̄deia au arö göm, il i apöm, b̄t mög gep rö yabił u m̄deia. N̄pe anig ga u, kale n̄bi b̄t gep rö, n̄bi b̄t nan ap ułep gagöp rö m̄daimim a göm, anig ga. * ¹⁰ Mi nöd n̄bö u, kale nöd nöp gası n̄ñ aij ḡmim, anig ḡnabun a ḡpe. Pen anig göl gası n̄ñmim, kale u rö nöp nöd nöp mani n̄ibe. Anib u, gası yad n̄ñbin u kalöp hagabin. ¹¹ Mi nöd n̄bö u kale gası klö n̄ñmim ḡnabun a ḡpe u gası n̄ñöl ḡt m̄daimim, pen uri u rö nöp gası klö anibu nöp n̄ñmim, n̄hon ḡnabun a ḡpe u hadö ḡt ḡt p̄s ḡmim. Mani kale uri m̄dainim gau n̄me l̄mim, kalip ñeb rö u miñi böj nöp n̄imim. ¹² God n̄p aij göp u, mani God n̄p ñeb u hałowałö ñun. Pen hałowałö ñun, a ḡno, pro nöp ñeb rö lö, u abe God n̄p aij göp. God mani nan hon m̄döp gau nöp wö ralöb; mani nan hon m̄dagöp gau halö wö ralagöp. *

¹³ N̄bi b̄t mani ñinabim gau kale m̄d aij ḡlö, kale pen ułham m̄daiim, a gem ha-gagabin. ¹⁴ Pen mani nan kale uri iru m̄döp rö, kalip r̄imnap n̄me l̄t n̄ibe me, hainö kalöp m̄dagainim ñin u, kale pen kalöp r̄imnap n̄me l̄t n̄öl. Anig ḡmim, kalip aip adip adip rö m̄deinabim. ¹⁵ God Manö u kalip kliñ r̄ikom hagla, “N̄bi b̄t nan mana a ḡpal u iru nöp l̄hu udla gau n̄ñla kub rö gaga; kale ññeb rö u nöp m̄deia. Pen n̄bi b̄t pro l̄hu udla gau kalip u rö nöp r̄ik

* **8:9:** Mad 8:20; Plp 2:6-7

* **8:12:** Mak 12:43-44

daga; kale u rö nöp ñiñeb rö u nöp mideia,” a gila.
*

Pol niþe Daidas niþ Korid yua

¹⁶ God Daidas niþ gasi ñö, yad ke klö gem kalöp ud aij gïnam, a gem niñbin rö nöp Daidas gasi niñöb u, God niþ aij a gabin. ¹⁷ Daidas am kalip niñmön au a gïnö, niþ ke aij göp rö, ñiñt löm kalöp au niñab. ¹⁸ Pen bi aij hon ap halö Daidas aip yunabun. Bi anibu niþe Krais niþbi bi ram miñnoj pro ke ke gau kalip manö aij u hag ñi ajö niñöl gi, niþ aij yabïl a gipal. ¹⁹ Hon niþbi bi gau gi ñiñno, kale Bi Kub hib niþe haglö adö aran a gi gasi niñbun u me, hon mani anibu ud arnabun. Pen Krais niþbi bi ke ke gau miðpal Daidas niþ hag löm, niþe hanip aip aramöm wög aij anibu gïnim, a gila. ²⁰ Pen Krais niþbi bi niþe mani kub ñibal u udun abad aij gun, dam bi gau kalip ñiñno, kale pen udöm niþme li niþbi bi nan miðagöp gau niþme li ñiñaböl. Magöñhalö gasi niñ aij gun, gi aij nöp gïnabun u, hanip manö ap hagöl rö lagnab. ²¹ Bi Kub abe niþbi bi gau abe hon gi aij nöp gipun u niñöl a gi gasi u niñbun.

²² Pen mam hon ap halö yunabun. Mam anibu niþe pör klö göm miñ miñ göm wög göp. Pen uri niþe kale niþbi bi aigale bi rö miðpim u niñöm, niþe miñ miñ göl gi au niñab. ²³ Miðamam Daidas niþ yuabun u, niþe me yad aip wög jiñ nöл gul, kalöp manö aij hag ñiñbul. Pen bi niþe aip nabil miñhau, Krais niþbi bi niþe gau kalip miñhöñ wög anibu hag liñlö, Krais hib niþe haglo adö arnim a gi gasi niñmil nabil.

---

* **8:15:** Eks 16:18

24 Pen kale yagol u amjaklö, kalıp m̄idmagö yabił l̄imim, ud aij ḡimim. Anıg ḡipe me, manö anıbu kub arö, Krais n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal ram m̄inöñ ke ke gau n̄injöm hagnaböl, “Pol n̄ipe Krais n̄ibi b̄i Korid au m̄idpal gau hib kale hagö adö ara u, n̄injö nöp hagöp,” a ḡinaböl. *

9

Pol, “N̄ibi b̄i Krais lau adö m̄idpal gau ud aij ḡimim,” a ga

1 Pen Krais n̄ibi b̄i n̄ipe Jerusalem m̄idpal gau mani n̄imim, a gabin manö u, ȳihariñ hagpin; kale ke n̄iñ aij ḡipim. * **2** Kale Akaia Propins m̄idpim gau, m̄i nöd u, mani kale n̄inig gaibe u, yad n̄ibi b̄i Masedonia Propins m̄idpal gau kalıp rapın hagem hagm̄idin. Kale Akaia n̄ibi b̄i n̄inig gaibe u, Masedonia kai kalıp manö hagnö, uri n̄ibi b̄i iru nöp gası n̄iñ aij göm mani kale n̄aböl. **3** Pen mam hon uri hagajın gau kalöp hag yuabin u, kale mani kale God n̄ip n̄eb u ud l̄i aij ḡimim ḡi j̄in ḡi m̄idpe, Masedonia n̄ibi b̄i gau, Pol manö nöp hagöp a göm hagagöl, a gem kalıp yuabin. **4** Kale mani l̄i magum ḡi aij gagnabim u, Masedonia n̄ibi b̄i r̄imnap uł ḡi Korid amjakno, hanıp nable ḡinab. Pen kalöp nable yabił ḡinim rö löp. **5** Anıb u, mam hon gau kalıp nöd hag yuabin. Kale am kalöp aip m̄idlö, mani n̄inabun a ḡipe u, l̄i magum ḡipe m̄idainim. Hainö yad amjaknabin u, kale n̄iñt löl ḡi mani n̄inabim anıbu ḡi j̄in ḡi m̄ideinab.

---

* **8:24:** 2Ko 7:13-14   * **9:1:** 2Ko 8:1-7

6 Kale n̄iŋbim, n̄ibi b̄i nan ȳiŋ iru ȳimagnaböl gau, nan iru udagnaböl; n̄ibi b̄i nan ȳiŋ iru ȳimnaböl gau nöp, nan iru nöp udnaböl. *

7 An̄ib u, kale n̄ibi b̄i aňi aňi m̄idpim rö, gasi kale ke n̄iŋmim mani n̄imim. Iru gö n̄iŋöl gi ŋagmim. N̄ibi b̄i r̄imnap kalöp neb neb ḡtlö n̄iŋmim, ŋagmim. B̄i m̄iň m̄iň göm mani n̄inab u, God b̄i an̄ibu n̄ip m̄idmagö löp. **8** God n̄ipe nan aij kalöp n̄inig gab u, nan pro ŋagnab; rapin nöp n̄inab rö löp. An̄ib u, pör nöp kale ke nan iru m̄ideinab n̄iŋöm n̄ibi b̄i mani ulep löp gau nan iru n̄imim rö linab. **9** Adö an̄ibu rö, God Manö u kal̄i kliň r̄iköm hagla,

“N̄ipe n̄ibi b̄i mög gep gau kalip nan aij abönämö n̄inab.

N̄ipe pör nöp kalip ud aij göm gi aij gi nab,” a gi la. *

10 God hanip pör nan ȳiŋ n̄öm, nan magö n̄öm göp u, kalöp nan ȳiŋ iru yabit̄ ŋinab. Pen n̄ipe gö ran aij geinab n̄iŋöm kale udmim r̄imnap n̄ibi b̄i nan ulep löp gau n̄ime li n̄ibe me, aij yabit̄ gi nim rö löp. Mani nan kale ŋinabim u, God n̄ipe gö nan magö iru yabit̄ nöp pi lnab. * **11** Kalöp pör gö, nan kale iru nöp m̄idö, halöwälö řeb rö linab u me, nan ŋöl gi m̄idpe, hon damun Krais n̄ibi b̄i Jerusalem m̄idpal gau dam ŋino, n̄ibi b̄i iru nöp God hib n̄ipe haglö adö arnab. *

12 Anig gi mim, Krais n̄ibi b̄i nan ulep göp gau kalip gi aij gi nabim u, kale nan ulep göp an̄ibu udöm m̄id aij göm God hib n̄ipe haglö adö arnab.

* **9:6:** Pro 11:24-25   * **9:9:** Sam 112:9   * **9:10:** Ais 55:10

* **9:11:** 2Ko 1:11; 4:15

13 Anıg gipe, nıbi bı gau kale God nıp gası nıñjom hagnaböl, “Krais nıbi bı nıpe Korid mıdpal gau, kale Krais manö aij u udöm, hagöp rö nöp göm, hanıp mani abönämö ñöm, nıbi bı gau kalıp abönämö ñöm gıpal u, nöp aij yabił a gabun,” a gınaböl. **14** God kalıp mög nıñjom ud aij yabił göp rö nıñjom, gası kale am kalıp wam wam gö aij gö nıñjöl git, kalıp nan a göm God nıp sabe gınaböl. **15** God nıpe nan aij unbö ke hanıp ñöb u rö, nıp aij göp a gun me!

10

Pol, “Kale yıp manö piral hagaböl,” a ga

1-2 Nıbi bı rımnap yıp hagpal, “Pol nıpe hon aip mıdöm, bı hain manö hagagep bı u mıdöp u pen am mılö gau mıdöm, köp kali kliñ rıköm, manö klö göm hagöp,” a gıpal. Pen kale manö adö ap hagöm hagpal, “Pol nıpe nıbi bı mınöñ naböñ il i nıbö gau nıñbal rö nöp nıñjom hagöp,” a gıpal. Krais nıpe Bı hain aij agamıj mıdöp rö, hib nıpe hagem yad ke Pol kalıp manö klö gem hagabin, kale gası nıñ aij gımim git aij gımim. Yad amem nıbi bı yıp manö naij hagaböl gau kalıp manö kub hagnabin. Pen kale git aij gipe, kalıp anıg unbö rö gagnabin u yıp aij gınab. * **3** Hon mınöñ naböñ il i mıdpun u pen nıbi bı mınöñ naböñ il i pen pen gıpun u, mınöñ naböñ il i ud pen pen gıpal rö wasö. Wim po hon udun pen pen gıpun u, God klö halö mıdöp u me, hon wim po anıbu damun, kıjaki aban klö git löp gau am git naij gıno, nıbi bı

---

* **10:1-2:** 1Ko 2:3; 4:21

pen hagöl rö lagöp. * ⁵ N̄ibi b̄i gau kale God gasi n̄iñeb u arö göm, gasi kale ke u n̄iñöm, hib kale ke haglö adö aröp u pen hon God klö n̄ipe udu manö aij n̄ipe hagno, n̄ibi b̄i an̄ib gau manö aij an̄ibu pen hagöl rö lagöp; hon gasi kale ud naḡi l̄ino, kale Krais manö aij n̄iñ udöm hagöp rö nöp ḡilö arab. ⁶ Pen kale Krais hagöp rö göl ḡi m̄daibe n̄iñun me, hainö n̄ibi b̄i Krais n̄ip ałeb ałeb n̄ibal gau gasi n̄iñ no n̄iñöl.

⁷ Kale r̄imnap amgö nöp n̄iñbe. N̄iñ aij ḡimim. B̄i ap Krais b̄i n̄ipe m̄idpin a ḡi gasi n̄iñöb u, Pol u rö nöp Krais b̄i n̄ipe m̄idöp u n̄iñnim. ⁸ B̄i Kub u nöp ȳip wög hag lö, kalöp n̄ibi b̄i abad m̄idpin a ḡipin u, rapin hagpin u pen, ȳip nable gagöp. Pen Krais n̄ipe ȳip wög hag la an̄ibu, kalöp hagnö ap lug pakmim a göm hag laga; kalöp hagnö Krais manö aij u n̄iñ ud aij ḡimim n̄ip c̄ig aij ḡimim a göm ȳip hag la. * ⁹ Pen kalöp köp kalı kliñ r̄ik yubin u, n̄iñmim p̄iñiñ ḡimim a gem yuagpin. ¹⁰ N̄ibi b̄i r̄imnap ȳip hagpal, “N̄ipe m̄ilö gau m̄idöm, köp nöp kalı kliñ r̄ik yuöm, manö klö yabılı hagöp u pen aui auub n̄iñbun u b̄i kub manö hagpal rö hagagöp,” a ḡipal. ¹¹ Pen n̄ibi b̄i an̄ig hagpal an̄ib gau n̄iñ m̄idaiöl. Yad amjakem, adö ap ke gagnabin; m̄ilö gai i m̄idem, köp kalı kliñ r̄ikem hagpin rö nöp ḡinabin.

¹² Pen n̄ibi b̄i hib kale ke haglö adö arab gau, kale kub aka yad kub aka gem, gasi u ūhai n̄iñagin. Kale gasi laga rö hagpal, “Hon nöp me aij. N̄ibi b̄i hon ḡipun rö ḡipal gau, ḡi aij ḡipal; n̄ibi b̄i hon ḡipun rö gagpal gau, ḡi aij gagpal,” a

---

* **10:4:** Ep 6:13-17   * **10:8:** 2Ko 13:10

gipal. ¹³ Pen yad God wög u git aij gipin aka manö anibu rö hagnig gabin u, God nibi bi ke nibö gau kalip wög ke hag la u, yad manö hagnabin; God nipe yip ke wög hag la u nöp hagnabin. Pen Krais manö aij kalöp hag ñeb wög anibu, God nipe yip ñöb. * ¹⁴ Yad kale midpim au amjakagbnep, manö anibi hagagbnep. Pen kale midpim gau yad ke nöd nöp amem, kalöp Krais manö aij u nöd hag ñinö. ¹⁵ God nipe wög yip hag la. Ram minöñ ke nibö gau nipe nibi bi rimnap kalip hag la. Kale ram minöñ anib gau amöm wög gipal u, yad aiud ap udagnabin. Pen yip aij ginab u, kale Krais manö aij u niñ ud klö yabit git midaibe, yad kalöp añ gau wög klö ginö, wög adiñ kub rö lö, nan magö pit aij ginab. ¹⁶ Hainö me kalöp dauba git apem, am ram minöñ nöd hag ñagla dagol gau amem, Krais manö aij u nibi bi anib gau kalip hag ñinabin. Ram minöñ ke nibö gau nipe wög anibu nibi bi rimnap kalip hag la. Kale ram minöñ anib gau amöm wög gipal u, yad aiud ap udagnabin. ¹⁷ “Nibi bi hib haglö adö arniñ ginab gau, Bi Kub u hib nipe haglö adö arniñ.” * ¹⁸ Hib hon ke hagnö adö arnab u, God niñö udep rö lagnab; pen Bi Kub u hib hon hagö adö arnab u me, God niñö udep rö linab. *

11

Jisas manö hagabun, a göm, piral hagpal gau

¹ Yad manö hauł rö hagnabin u pen manö it midö niñöl git hagnig gabin. ² God kalöp midmagö

---

* **10:13:** Ro 12:3   * **10:17:** 1Ko 1:31   * **10:18:** 1Ko 4:4

löp rö, yad kalöp u rö nöp m̄dmagö l̄bin. Kalöp me n̄bi praj m̄d aij göp u dam b̄t añt ap n̄p ñ̄nö.

B̄t an̄bu me Krais. * ³ Pen yad p̄ññ̄ ḡpin u, hadame nöp hainjö u pir alö, Ip n̄ñ̄ uda rö, n̄bi b̄t r̄mnap kalöp u rö nöp manö piral gau hag ud arlö, gasi kale n̄ñ̄bal rö n̄ñ̄mim, Krais n̄p gasi añt n̄ñ̄mim ud aij ḡpim u, arö ḡmim rö löp. *

⁴ Manö hagabin u, yad n̄ñ̄bin, kale n̄bi b̄t gau n̄bö r̄mnap kalip ka ñ̄be, Jisas yad manö hag ñ̄ñ̄bin u rö hag ñ̄agpal; Jisas ap ke rö manö u hag ñ̄ñ̄lö, abörnamö udabim. Pen kale Ana u abe, manö aij u abe u rö nöp nöd udpe u wasö; ke hain n̄bö ap rö u udabim. *

⁵ Pen gasi yad n̄ñ̄bin, Krais manö aij ud arep b̄t aij aij kale an̄b gau b̄t kub, yad b̄t ramö gau rö ap m̄dagpin. * ⁶ Manö kale u, dö kal yabił hagpal u pen, yad hagpin rö manö il n̄ñ̄ aij göm hagagpal. Kale n̄ñ̄bim, yad pör nöp manö il n̄ñ̄ aij gem kalöp manö hag ñ̄ñ̄bin. *

⁷ Pen kalöp God manö aij hag ñ̄ñ̄ö u pen mani nan r̄mnap ñ̄ñ̄mim a gem hagagnö. Yad kalöp aŋ̄ au m̄dem an̄ig ḡinö u, yad b̄t pro rö m̄dnö kale n̄bi b̄t kub rö li m̄daimim a gem, an̄ig ḡinö. Ḡinö an̄bu, yip b̄t ramö gau rö ap a ḡimim n̄ñ̄bim aka n̄ñ̄hon? * ⁸ Yad kalöp aip m̄dem Krais manö aij u hag ñ̄ñ̄din u, Krais n̄bi b̄t ram m̄nöŋ̄ ke n̄bö r̄mnap yip mani nan ñ̄la. Mani kale si udem, Krais manö aij

* **11:2:** Ep 5:26-27   * **11:3:** Jen 3:4,13   * **11:4:** Gal 1:8-9

* **11:5:** 1Ko 15:10; 2Ko 12:11   * **11:6:** 1Ko 2:1,13   * **11:7:**

1Ko 9:18

kalöp hag n̄inö. * ⁹ Kale aip m̄dainö n̄in u, nan kale ap udagnö. Añ mam Masedonia n̄bö aula gau nöp, nan ȳp n̄hön ulep ga gau ȳp dap n̄la. Pen hainö u rö nöp, nan kale r̄imnap hag n̄njagnabin. ¹⁰ Manö hagabin an̄bi, hagöl ḡi nöp m̄deinabin. Yad Akaia Propins r̄igon r̄igon gau am̄l apıl ḡi ajeinabin u, mani nan kale r̄imnap udagnabin. Krais b̄i n̄ipe m̄dpin rö, n̄nö yabił hagabin. ¹¹ Pen manö hagabin an̄bi, kalöp m̄dmagö lagpin aka n̄hön? Wasö yabił. God n̄nöjob yad kalöp m̄dmagö l̄ibin.

¹² Pen mani nan kale gau udagm̄din u hainö u rö nöp ḡinö, n̄bi b̄i manö piral hag ajpal gau, hon Pol n̄ip rö adıp adıp m̄dpun a göm hagöl rö lagnab. ¹³ Kale höj adö u Krais manö ud arep b̄i rö löm, Krais wög gabun a ḡipal u pen Krais manö ud arep b̄i m̄dagpal. Manö piral ud arep b̄i m̄dpal. ¹⁴ Pen n̄in r̄imnap Seden n̄ipe ke, God ejol mailö aij n̄ipe ap rö halu löm auöp. ¹⁵ Seden an̄ig göp u, b̄i n̄ip wög ḡipal gau, b̄i wög aij göm ḡi aij ḡipal rö halu löm auaiöl, hon gasi kub n̄njagun. Pen hainö gau n̄hön n̄hön ḡinabol gau pen udnabol.

Pol God wög göl ḡi marö uda

¹⁶ Yad kauyan hagabin, kale r̄imnap ȳp b̄i hauł a ḡimim gasi u n̄njagmim. Pen ȳp b̄i hauł a ḡimim n̄neinabim u, ȳp arö ḡipe, b̄i hauł gau hib kale ke haglö adö aröp rö yad u rö nöp manö r̄imnap hagnabin. ¹⁷ Hib yad ke hagnig gabin u, B̄i Kub gö an̄ig gagnabin; b̄i hauł alö hib kale ke haglö adö aröp rö ḡinig gabin. ¹⁸ Pen n̄bi b̄i iru

---

* **11:8:** Plp 4:15-16; 2Ko 12:13

nöp r̄imnap gası ke n̄ñöm, hib kale ke haglö adö aröp rö u, yad u rö nöp ḡınabin. ¹⁹ Kale gası n̄ñ aij yabił ḡipim rö, b̄i hauł gau manö am haglö, kalöp iru gagöp. ²⁰ N̄bi b̄i gau kalöp wög ḡi ñeb b̄i kale rö mo kale gau löm, kalöp t̄ip ḡi damöm, halöwälö göl ḡi, mulu maj m̄igan kalöp paklö, kale manö m̄ıdagöp. ²¹ Pen yad b̄i hain b̄i ȳharıñ rö m̄ıdem, anıg gagpin u, yad nable göp.

Pen yad manö hauł rö hagabin u, hib kale ke haglö adö aröp rö, unbö rö hagabin. * ²² Kale Hibru n̄bi b̄i? Yad u rö nöp Hibru b̄i ap. Kale Isrel n̄bi b̄i? Yad u rö nöp Isrel b̄i ap. Kale Ebrahim ił ap? Yad u rö nöp Ebrahim ił u m̄ıdpin. ²³ Kale Krais n̄ip wög ḡipal? Yad b̄i hauł yabił rö, hib yad ke hagnö adö arab u pen yad wög klö ḡi ḡi, marö adö ke ke udpin rö, n̄bi b̄i pıral ḡipal gau gagpal. Ȳip ñ̄ın iru nöp nagı lıla. Ȳip ñ̄ın iru nöp m̄ınu magö pakla. Yad ñ̄ın iru nöp um dam anıj lem aunö. N̄bi b̄i gau anıg unbö rö gagpal. * ²⁴ Juda kai ñ̄ın ke ke unbö mamıd u, nagı udöm, ȳip ij iru yabił nöp pak gus göm ñ̄ın juöl ado ḡi da mamıd böj dan pakla (39). ²⁵ Rom kai u rö nöp ñ̄ın ke ke ñ̄ın m̄ıhau n̄ıgañ ȳip ur udöm pakla. Ñ̄ın ap n̄bi b̄i iru nöp ȳip kabö ju pakla. Ñ̄ig magıb kub ajainö, ñ̄ın ke ke m̄ıhau n̄ıgañ ñ̄ig magıb u böj nöp pıral paka. Ñ̄ig magıb naij ga ñ̄ın anıb gau, mañ ap nan adıñ bad ap ud sısī lem, ñ̄ig solwara uł adö laj ap ran ap lug sısīb göl ḡi m̄ıdnö m̄ıdnö, sıdö wad amöm, sıbön göm ḡi damöm, ram rua. * ²⁶ Yad pör

* ^{11:21:} Plp 3:5   * ^{11:23:} Ap 16:23   * ^{11:24:} Dud 25:3

* ^{11:25:} Ap 16:22; 14:19

nöp amıl apıl gi ajmıdin. Pör ajpin gau, ułham yabił ajpin. Niğ ałi au jubin; nan si udep bı mıdpal an au ajpin; nıbi bı yad ke aka Juda nıbi bı wasö an gau gi ajem, ułham yabił ajpin; daun kub gau aka be gau aka niğ solwara an gau gi aramem, ułham yabił arbin; nıbi bı añ mam a giyal u pen Krais nıbi bı nıpe mıdagpal an gau gi ajem, ułham yabił ajpin. * 27 Yad wög gosłam gem, uhön hanem wasö, niñ iru nöp nan magö mıdagö, kiyö lö, niğ nan gö, walij mıdagö, yiğön göm göp. 28 Pen marö adö ap me, nıbi bı Krais lau adö mıdpal ram mıñöj ke ke gau, mıd aij giyal aka gem, gası iru nıñabin. 29 Krais nıbi bı rımnap lug paknıg giłö, klö yad ke u rö nöp lugnab rö u nıñbin. Pen nıbi bı rımnap kalıp tip giłö nan si nan naij giłö, mıdmagö yad an dan ilön göp.

30 Hib yad ke adö rımnap hagnam u, yad bı klö mıdagöp u nıñmim a gem manö anıbu hagnabin. 31 Bı Kub Jisas Nap God, pör nöp hib dap raneb God u, yad piral hagagabin u nıñöb. 32 Yad Damaskas mıdainö, ki? Aredas bı nıpe Damaskas abad mıdmıdöp u, yip nagı lın a göm, polisman gau hagö, Damaskas adan ramö gau magöñhalö bıñöm rık hakla. 33 Anıg giła u pen mam hon rımnap yip ud wadi kub mıgan u löm, nagı adıköm, dam kabö waryö giğabö giła ajöj pro mıgan u tip gi yulö, am am mıñöj yañ amem, pırıkem ke gau arnö. *

12

---

* 11:26: Ap 9:23; 14:5   * 11:33: Ap 9:23-25

Pol naböj nı̄ja manö u hag ña

¹ Hib yad ke hagnö adö arnab u aij gagnab u pen
 Bî Kub u bî ap nîp gö naböj nı̄ja manö u hagnig
 gabin. ² Mî unbö sîduñ böj dan luga u, Krais bî
 nîpe ap nîjbin u, God nîp dam ram mînöj aij
 kumi kabö adö laj au ud ara. Pen bî anîbu hañ
 romanj halö anîg adö laj ara aka, hañ romanj arö
 göm ana nöp ara aka, nîjagpin; God nöp nîjöb.
³ Pen yad nîjbin, bî anîbu — hañ romanj halö aka
 ana nöp aka, nîjagpin; God nöp nîjöb — ⁴ God
 nîp dam ram mînöj aij kumi kabö adö laj au
 ud ara. Pen anîb laj amöm, manö ke yabił nîja.
 Manö nîja anîbu, manö hagagep, nîbi bî hag ñeb
 rö wasö; manö ke yabił u nîja. ⁵ Bî ga anîbu
 yad klö gem hib nîpe nöp hagnö adö arnab u pen
 hib yad ke gînö adö aragnab. Hib yad ke manö
 rîmnap hagnig gabin u, yad bî klö mîdagöp rö
 nöp mîdpin manö anîbu nöp hagnabin. ⁶ Pen hib
 yad ke dap raneb manö rîmnap hagbneп yad bî
 hauł rö hagagbneп; nîjö nöp hagbneп. Pen anîg
 hagnö, nîbi bî rîmnap yîp nîjöm, “Bî u bî aij ke
 mîdöp,” a gîblap u yîp aij gagböp. Yîp aij göp u,
 gîpin gîpin rö nîjöm aka manö hagpin hagpin rö
 nîjöm me, yad bî aigale bî rö mîdpin u ke nîjöл.
⁷ God yîp ud arö, nîbi bî rîmnap nîjagla rö nîjnö
 anîbu, hib yad ke hagnö adö arnîm rö lôp a göm,
 God yîp nan ilön ñeb ap ñöb. Nan anîbu Seden bî
 nîpe rö ap apöm, yîp kali rö bînig ij bö mîdöp. *

⁸ Bî Kub u nîp ñîn mîhau nîganj hagnö, yîp anîg
 gab rö gagnim a gînö u pen ⁹ yîp haga, “Ne ke
 nöp mîd aij gîmön rö lagöp u pen yad nîbi bî klö

---

* **12:7:** Job 2:6

mıdagöp gau kalıp mög nıñem klö yad ñıñö nıñöl
gıt kale aij nöp mıdeinaböl,” a ga. Anıg haga u
me, hib yad ke hagnö adö arnab u aij gagöp; yıp
aij göp u, yad klö mıdagöp bı ap rö mıdpin u hag
mıdnö nıñöl gıt, Krais yıp ud aij göl gıt mıdainım.

* 10 Yad klö mıdagöp; yıp hag jubal; yad nan rık
döp; yıp gıt naij gıpal; yad ułham mıdpin. Pen
Krais lau adö mıdpin rö, yıp aigöl aigöl gınaböl
u, mıñ mıñ nöp gınabin. Pen yad ke klö mıdagöp
u nıñ mıdeinabin u, God nıpe gö, klö nıpe udem
klö göl gıt mıdeinabin.

Pol Korid nıbi bı gau kalıp mıdmagö la

11 Yad bı haul rö hagajın. Pen kale nöp gajim
yad anıg gıpin. Yıp ud aij gımim, manö aij
rımnap hagbep u pen yıp arö gımim, bı rımnap
kalıp udpim. Yad bı mıgan nıbö bı ap rö mıdpin
u pen Krais manö aij ud arep bı aij aij kale anıb
gau bı kub yad bı pro gası u nıñagpin. * 12 Yad
kale aip mıdem, hon Krais manö aij ud arep bı
gau gıpun rö nöp gıt mıdainö. Kale nan gagep nan
nıñagep gainö u nıñmim, yad Krais manö aij ud
arep bı nıpe mıdpin u hadö nıñbim. * 13 Anıb
u, Krais nıbi bı nıpe mıdpal mıgan rımnap kalıp
gınö gınö rö nöp kalöp u rö nöp gınö u pen adö
ańıt ap nöp ke gınö. Adö anıbu me, nan yıp ram
bı da gau, yıp ñım a gem hagagnö. Pen kalöp gıt
naij rö gınö u nıñmim arö gımim. *

14 Kalöp nöd ñıñ mıhop am nıñnö; mıñi kauyan
u nıñig gabin. Nan kalöp ap udnam a gem

---

* 12:9: Plp 4:11-13   * 12:11: 2Ko 11:5   * 12:12: Ro 15:19

* 12:13: 2Ko 11:9

nagnabin; kalöp nı̄ñnam a gem nı̄nabin. Nı̄me nap bı̄ nan ud lı̄ aij göm, nı̄ pai bı̄ kale gau kalıp nı̄mı̄dal. Pen nı̄ pai bı̄ gau, nı̄me nap bı̄ kalıp anı̄g gagmı̄dal. ¹⁵ Anı̄b u, gası̄ yad nı̄ñbin u, kalöp nan a gem, mani nan yad gau magȫjhalö yu haknabin aka wög gı̄ dam dam Krais manö aij u hag nı̄ dam dam umnabin u, manö mı̄dagöp. Pen yad kalöp mı̄dmagö yabīl lı̄bin u nı̄ñnabim u, yı̄p pen mı̄dmagö lagnabim akan̄ ¹⁶ Pen kale hagnabim, “Mani nan hon udagpan pen ne manö piral hagō hon dui gı̄pun,” a gı̄nabim. ¹⁷ Yad kalöp mam rı̄mnap yunö u, mani nan kalöp gau amgö amgö lı̄ udnaböl a gem yunö akan̄ ¹⁸ Yad kalöp nan a gem Daidas nı̄p yūn a gem, nı̄p hag nı̄ñnö yau a ga nı̄ñem mam hon ap halö nı̄pe aip yunö. Pen yad nı̄ñbin Daidas nan kalöp rı̄mnap tı̄p gaga. Daidas yad gı̄pin adö u nöp göp; nı̄pe adö ap ke gagöp. *

¹⁹ Pen yad nı̄hön gı̄nı̄g manö anı̄bi kalı̄ klīn rı̄kajın? Kale gası̄ nı̄hön nı̄ñbim? Pol manö hagab u, hib nı̄pe ap lugagnım a göm hagab a gı̄pim ar? Pen adö anı̄bu hagagajın wasö. God nı̄pe nı̄ñ mı̄dö nı̄ñöl gı̄, hon Krais nı̄bi bı̄ nı̄pe mı̄dun manö hagajun. Añ mam aij yad kale klö gı̄mim Krais nı̄p cı̄g aij gı̄mim, a gun gası̄ nı̄ñun hagajun. ²⁰ Yad pı̄ñı̄ñ gı̄pin u, yad am kalöp nı̄ñnabin nı̄ñ u, kale gı̄pim rö nı̄ñnö, yı̄p aij gagnab. Anı̄bu rö, kale yı̄p nı̄ñnabim u, yad gı̄pin rö nı̄ñbe, kalöp aij gagnab. Kale pen pen hagmim asık ke ke lı̄mim, nan kale gau hon nöp udun a gı̄mim, añ mam rı̄mnap nı̄ñbe mulu lugö, kalöp ke nöp aij

---

* **12:18:** 2Ko 8:6,16-18

gİNİM adö u nöp gası nİñmim, nİbi bİ rİMnap kalıp manö naij hagmim, kalıp manö udmim, hİb kale ke dap ranmim, halöwalö gİmim, gİmim rö lİNİM u yad pİNİJ gİpin. ²¹ Pen yad pİNİJ gİpin u, yagol au kauyan amem nİñnabın, kale rİMnap gası naij adö u nİñmim, nİbi si bİ si gİpim u, nİhön gİNIG anıg gİpun a gİmim arö gagmim, nİbi si bİ si gİ dammim, gası naij nİñmim gİ dammim, halöwalö göl gİ nöp mİdeinabim. GİNabim anıbu God nİñjöb a gem, yad bİ mİgan nİbö gau ap rö mİdem, nable gö nİñjöl gİ, kalöp nan a gem mİtöñ göl gİ mİdeinabin. *

13

¹ Yad nöd kalöp nİñ mİhöp am nİñnö. Mİñi pen kauyan nİñnig gabin. God Manö u kalı kliñ rİköm hagla, “Nİbi bİ rİMnap kalıp manö kub hagnig gaböl u, nİbi bİ mİhöp aka mİhau nİgan rö amgö kale ke nİñ mİdlö nİñjöl gİ, gİ naij gİla u apöm waiö hagaiöl, nİñjö rö lİNab,” a gİla. * ² Ruö nİñ yİgwö aŋ nİbö u kalöp am nİñem, nİbi bİ nan si nan naij gİ mİdeila gau hainö apem kalıp hag gİNabin a gem kalıp hag aunö. Mİñi kalöp aip mİdagpin pen kauyan manö nöd hagnö rö u nöp hagabin, yad am jakem, nİbi bİ nöd nan si nan naij gİ mİdeila gau abe, nİbi bİ mİñi nan si nan naij gabim gau abe, kalöp mög nİñagnabın. ³ Pen kale Pol Krais aip mİdöp aka wasö gİ gası nİñbim u, nİñ aij gİmim. Krais nan rİMnap ram mİnöñ aŋ kale gau gö nİñnabim, nİpe bİ yİharıñ wasö; nİpe Bİ kłö ke nİbö. ⁴ Nİpe bİ yİharıñ rö lö, nİp

---

* **12:21:** 2Ko 13:2   * **13:1:** Mad 18:16; 1Di 5:19

mab ba laj al pak lılıö uma u pen God klö nipe u gö, kauyan uraköm kamıñ mıtöp. Anıb u rö, hon Krais aip mıtun bı yıharıñ rö mıtöp, pen Krais kamıñ u hanıp God klö nipe u ñö, kalöp nan a gun wög gınabun. *

⁵ Pen kale Krais nıp nıñ udun nıp cıg gıpun aka wasö gımim gası amıl apıl gımim, Krais kalöp aip mıtöp u ke nıñnabim. Aka pen gası nıñ dammim Krais kalöp aip mıtadögöp a gımim u ke nıñnabim. * ⁶ Pen yad gası nıñbin, hanıp bı gası nıñ dammim me, Krais hon aip mıtöp u ke nıñnabim. ⁷ Hon kalöp nan a gun, God nıp sabe gun hagabun, “Kalıp abad mıtaimön, naij adö u gagöl,” a gabun. Pen God nıp sabe gabun anıbu, kale mıt aij gipe hib hon ap rannım a gun, sabe gagabun. Hib hon lugnab u nan yıharıñ; kale gı aij nöp gınabim u nan kub.

⁸ Pen Krais manö aij u kub gınım adö u nöp gun; Krais manö aij u pro gınım adö u gagun. ⁹ Hanıp aij göp u, hon nıbi bı klö mıtadögöp rö lun, kale pen nıbi bı klö lıımım. Anıb u, God nıp sabe gıpun, “Kalıp abad mıtaimön, nagı adö aij nöp göl,” a gıpun. ¹⁰ Bı Kub nıpe yıp wög hag la anıbu, kalöp hagnö ap lug pakmim a göm hag laga; kalöp hagnö Krais manö aij u nıñ ud aij gımim nıp cıg aij gımim a göm yıp hag la. Adö anıbu nöp yad mıtö kub gai i mıtäm, kalöp nöd nöp köp anıbi kalı klıñ rık yuabin. Kale manö yad anıbi nıñmim, hagabin rö gı mideinabim me, yad amjakem manö klö hagnıg gası nıñbin u arö

---

* **13:4:** Plp 2:7-8   * **13:5:** 1Ko 11:28

g̊inabin. *

¹¹ Añ mam b̊i. M̊iñi manö hag junig gem, “Kale m̊idaiim” a gabin. Köp kaliñ kliñ r̊ikabin anib̊i aunab u n̊iñmim, hon nan aij adö u nöp gun a g̊imim klo nöp anig göl g̊i m̊idaimim, manö kaliñ kliñ r̊ikabin i ud़imim, manö hag adö añt̊ l̊imim, agamij m̊id aij g̊imim. Anig g̊ipe me, God n̊ibi b̊i m̊idmagö löm ud aij göp u, kale aip nöp m̊ideinab.

¹² Kale B̊i Kub n̊ip n̊iñ udpim rö, pen pen hag ẘihai udöl g̊i, alaun bom halumim. ¹³ Krais n̊ibi b̊i aui m̊idpal magöñhalö, kalöp añ mam gau “M̊idpim?” a g̊ipal.

¹⁴ B̊i Kub Jisas Krais kalöp magöñhalö mög n̊iñöm ud aij göl g̊i m̊idainim; God n̊ipe kalöp magöñhalö m̊idmagö löl g̊i m̊idainim; Ana Uł n̊ipe kalöp magöñhalö at̊ ba göl g̊i m̊idainim.

---

* ^{13:10:} 2Ko 10:8

Manö Kam̊iŋ
The New Testament in the Kobon Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kobon

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 9 Oct 2020

3850151d-322e-5e07-a069-b89a616a091d